

Аналіз причин скасування рішень та ухвал Апеляційного суду міста Києва в цивільних справах Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ за перше півріччя 2014 року

В. А. Шебуєва,
суддя Апеляційного суду міста Києва

Відповідно до Плану роботи Апеляційного суду міста Києва на друге півріччя 2014 р. судовою палатою з розгляду цивільних справ був проведений аналіз причин скасування Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – ВСС України) рішень та ухвал Апеляційного суду міста Києва в цивільних справах за перше півріччя 2014 р. по матеріалах судової практики та статистичних даних суду.

Аналіз показав, що Апеляційним судом міста Києва проведена значна робота на виконання закріпленого Конституцією України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів» обов'язку з розгляду в апеляційному порядку цивільних справ. Як свідчать матеріали судової практики та статистичні дані, судді судової палати з розгляду цивільних справ Апеляційного суду міста Києва при розгляді справ у апеляційному порядку в цілому дотримуються вимог глави 1 розділу V ЦПК України, а ухвалені судові рішення за змістом відповідають ст. 315, 316 ЦПК України.

Водночас були випадки, коли вимоги процесуального закону про апеляційне провадження суддями судової палати при розгляді справ повною мірою не виконувалися, допускалися порушення норм матеріального і процесуального закону при постановленні судових рішень складом колегії, що було підставою для їх скасування в касаційному порядку ВССУ.

За даними статистики за перше півріччя 2014 р., в касаційному порядку було скасовано 142 рішення та 198 ухвал Апеляційного суду міста Києва, а всього 340 судових рішень. Показники скасування касаційною інстанцією рішень та ухвал Апеляційного суду міста Києва за перше півріччя 2014 року набагато нижчі порівняно з показниками за перше півріччя 2013 р. Так, за перше півріччя 2013 р. в касаційному порядку було скасовано 176 рішень та 252 ухвал Апеляційного суду міста Києва, а всього 428 судових рішень.

У зв'язку з порушеннями норм процесуального права на стадії відкриття апеляційного провадження судом касаційної інстанції у першому півріччі 2014 р. мали місце скасування ухвал Апеляційного суду міста Києва про визнання неподаними та повернення апеляційних скарг, а також відмову у відкритті апеляційного провадження. Найбільш поширеними помилками тут були:

© Шебуєва В. А. – суддя Апеляційного суду м. Києва

залишення поза увагою суду наявність у апелянта пільги із сплати судового збору, передчасність висновків суду про відсутність підстав для поновлення строку на апеляційне оскарження.

Так, ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах ВССУ від 13 серпня 2014 р. була скасована ухала Апеляційного суду міста Києва від 11 березня 2014 р. «про визнання неподаною та повернення апеляційної скарги Антоною І.В. на ухвалу Подільського районного суду міста Києва від 20 січня 2104 р.» (суддя-доповідач апеляційної інстанції Стрижеус А.М.). Касаційний суд визнав помилковим висновок апеляційного суду та звернув увагу на те, що Антоноук І.В. звернувся до суду з позовом про відшкодування шкоди, заподіяної посадовою особою кримінально-виконавчої інспекції, тобто державного органу виконавчої влади, який реалізує політику держави з питань виконання покарань і утримується за рахунок державного бюджету України. Відповідно до п.13 ч.2 ст.3 Закону України «Про судовий збір» позивач звільнений від сплати судового збору.

Ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах ВССУ від 04 червня 2014 р. скасована ухвала Апеляційного суду міста Києва від 15 листопада 2013 року, якою визнано неподаною та повернуто апеляційну скаргу ПП «Аякс-2002» на ухвалу Подільського районного суду від 17 червня 2013 р. (суддя-доповідач апеляційної інстанції Побірченко Т.І.). Підставою для скасування даної ухвали стало те, що апелянт не отримав ухвали суду про надання строку для усунення недоліків його апеляційної скарги. Направлені на адресу ПП «Аякс-2002» поштові повідомлення повернулися за закінченням терміну зберігання. За висновком суду касаційної інстанції суддя апеляційного суду не з'ясував, чи мав можливість апелянт виконати вимоги ухвали та постановив передчасну ухвалу про визнання неподаною та повернення апеляції.

З підстав порушення норми процесуального права 23 квітня 2014 р. колегією суддів судової палати у цивільних справах ВССУ була скасована ухвала Апеляційного суду міста Києва від 15 січня 2014 р., якою відмовлено Пастуховій В.В. у відкритті апеляційного провадження на рішення Дніпровського районного суду від 27 листопада 2013 року. Касаційний суд звернув увагу на наявні суперечності ухвали. Так, в описовій частині оскаржуваної ухвали зазначено, що ухвала судді від 17 грудня 2013 року була залишена без руху із наданням строку для усунення недоліків – сплати судового збору. Проте в мотивувальній та резолютивній частинах вказано, що відсутні підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження, а тому у відкритті апеляційного провадження слід відмовити. Крім цього, матеріали цивільної справи не містили даних про вручення Пастуховій В.В. ухвали суду від 17 грудня 2013 р. про надання строку для усунення недоліків апеляції.

Судом касаційної інстанції скасовувались і судові рішення Апеляційного суду міста Києва, постановлені в стадії відкриття апеляційного провадження.

Так, ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах ВССУ від 07 травня 2014 р. була скасована ухвала від 28 жовтня 2013 року, якою відмов-

лено у прийнятті апеляційної скарги Пронченко Т.В. на заочне рішення Солом'янського районного суду від 17 червня 2013 р. (суддя-доповідач апеляційної інстанції Шебуєва В.А.). Відмовляючи Пронченко Т.В. у прийнятті апеляційної скарги на заочне рішення Солом'янського районного суду, суддя-доповідач виходив з того, що апеляція подана особою, яка не брала участі у справі і яка не має права на апеляційне оскарження. Скасовуючи ухвалу суду апеляційної інстанції, суд касаційної інстанції зазначив, що в порушення вимог ч. 3 ст. 2 ЦПК України без перевірки у судовому засіданні доводів апеляційної скарги суд зробив передчасний висновок про необґрунтованість поданої скарги. При цьому суддею не враховано, що правила ст. 297 ЦПК України визначають виключний перелік процесуальних питань, які має вирішити суддя апеляційного суду після одержання апеляційної скарги та виключний перелік процесуальних ухвал, які має постановити.

Водночас у інформаційному листі ВССУ № 4-183/0/4-12 від 13 лютого 2012 р. апеляційним судом областей, міст Києва та Севастополя, Автономної Республіки Крим було роз'яснено: якщо рішенням суду не вирішувалось питання про права та обов'язки особи, яка не була залучена до участі у справі, то в разі подання нею апеляційної скарги з пропусченням строку апеляційного оскарження положення ст. 297 ЦПК України не можуть застосовуватись, оскільки питання про поновлення строку апеляційного оскарження вирішується відносно осіб, які мають право апеляційного оскарження. Раніше така правова ситуація врегульовувалася ч. 3 ст. 297 ЦПК України, відповідно до якої суддя-доповідач повертав апеляційну скаргу. Оскільки наразі спеціальної норми, яка б врегульовувала таку правову ситуацію немає, то суддя-доповідач повинен відмовити у прийнятті апеляційної скарги (повернути її) на підставі прямої норми процесуального права – ч.4 ст. 292 ЦПК України.

Питома вага рішень судової колегії у цивільних справах Апеляційного суду міста Києва були скасовані у першому півріччі 2014 р. у зв'язку з порушенням норм процесуального права. Такі порушення були підставами направлення справи на новий розгляд суду апеляційної інстанції (ст. 338 ЦПК України).

Так, в касаційному порядку з підстав невідповідності вимогам ст. 315 ЦПК України була скасована ухвала колегії суддів судової палати з розгляду цивільних справ Апеляційного суду міста Києва у справі за заявою Хоботова М.М. про скасування рішення Постійно діючого третейського суду при Всеукраїнській громадській організації «Право та обов'язок» від 26 липня 2013 р. у справі за позовом КС «Центр фінансових послуг» до Хоботова М.М., Зоботової Л.В., Курбанові Н.П., Ремінського В.С. про стягнення заборгованості (суддя-доповідач Мараєва Н.Є.). За висновком суду касаційної інстанції в порушення норми ст. 315 ЦПК України, відхиляючи апеляційну скаргу, суд апеляційної інстанції обмежився лише коротким висновком про те, що суд першої інстанції обґрунтовано задовольнив заяву, однак належним чином не перевірів законності й обґрунтованості ухвали суду першої інстанції по суті вирішеного спору; не навів жодних мотивів ухваленого ним судового рішення та обставин, які б спростову-

вали доводи скарги, та з урахуванням цього не вирішив питання, чи правильно судом задоволено заяву.

Деякі рішення судової колегії у цивільних справах Апеляційного суду міста Києва були скасовані у зв'язку з розглядом справи за відсутності однієї з осіб, яка бере участь у справі, належним чином не повідомленої про місце і час судового засідання відповідно до вимог ст. 74-76 ЦПК України. Такі порушення мали місце при розгляді справ під головуванням судді Пікуль А.А. (справа за позовом Холодова А.І. до Рупко Т.В., ТОВ «Братіслава» про стягнення коштів), судді Стрижеуса А.М. (справа за позовом ПАТ «АК «Укргазбанк» до Подільської О.Ю., треті особи: Балута В.І., ТОВ «Паперовий Змій», про звернення стягнення на предмет іпотеки), судді Немировської О.В. (справа за позовом ПАТ «СК «ВУСО» до Білоуса С.М., Кречетова Б.Б. про відшкодування майнової шкоди в порядку регресу), судді Гаращенко Д.Р. (справа за позовом Куц А.В. до Лапка Н.І., Лапка О.Ф., які діють у своїх інтересах та інтересах малолітнього Лапка Т.О. та Лапка В.О. про виселення).

З підстав порушень вимог ст. 307 ЦПК України була скасована ухвала колегії суддів судової палати з розгляду цивільних справ Апеляційного суду міста Києва від 08 жовтня 2013 р. з направленням справи на новий апеляційний розгляд. Відповідно до ст. 307 ЦПК України за наслідками розгляду апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції апеляційний суд не має права направляти справу на новий розгляд. Водночас при вирішенні справи за позовом ПАТ «Альфа-Банк» до Бабяк Г.Ю., Бабяка М.Б. про стягнення заборгованості за кредитним договором (головуючий суддя – Слюсар Т.А.) суд апеляційної інстанції скасував рішення суду першої інстанції в частині позовних вимог ПАТ «Альфа-Банк» до Бабяк Г.В., а справу в цій частині направив для продовження розгляду суду першої інстанції.

Однією з підстав скасування судового рішення в касаційному порядку було безпідставне закриття провадження по справі судом апеляційної інстанції.

Так, ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 03 жовтня 2013 р. скасовано рішення Деснянського районного суду від 24 липня 2013 р. та на підставі п. 1 ч.1 ст. 205 ЦПК України закрито провадження по справі за позовом Національної академії внутрішніх справ України до Глухової О.В. про стягнення витрат, пов'язаних з навчанням (головуючий суддя - Ящук Т.І.). Закриваючи провадження у справі, суд апеляційної інстанції керувався ч.1 ст.2, п. 1.ч. 1.ст. 3, ст. 17 КАС України та виходив з того, що спір виник з публічно-правових відносин і підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства, оскільки, навчаючись у вищому навчальному закладі МВС України, відповідач проходив публічну службу в міліції. Суд касаційної інстанції звернув увагу на помилковість висновків суду апеляційної інстанції, оскільки спір у справі виник з договірних правовідносин, які регулюються нормами ЦК України. В мотивувальній частині ухвали суду касаційної інстанції були викладені положення Порядку відшкодування особами витрат, пов'язаних з їх утриманням у вищих навчальних закладах МВС України, затвердженому постановою

Кабінету Міністрів України від 01 березня 2007 р. Вказаним Положенням передбачено укладання між навчальним закладом, головним управлінням або управлінням МВС України та особою договору про підготовку фахівця в навчальному закладі, а також стягнення в судовому порядку витрат на підготовку фахівця в навчальному закладі у разі відмови особи відшкодувати їх добровільно.

З підстав порушення норм процесуального права мало місце скасування судом касаційної інстанції ухвали колегії суддів судової палати з розгляду цивільних справ Апеляційного суду міста Києва від 15 жовтня 2013 р., якою залишено без змін рішення Дніпровського районного суду від 31 липня 2013 р. про розірвання шлюбу між Гаркушою І.М. і Зінченко О.І. (головуючий суддя апеляційної інстанції Соколова В.В.). Направляючи справу на новий апеляційний розгляд, суд касаційної інстанції послався на те, що після ухвалення рішення районним судом та до ухвалення судового рішення апеляційною інстанцією позивач Гаркуша І.М. помер. Суд апеляційної інстанції залишив поза увагою, що згідно із ч.4 ст.25 ЦК України цивільна правоздатність фізичної особи припиняється у день її смерті, не перевібив обставини по справі та розглянув справу відносно особи, яка померла після ухвалення рішення судом першої інстанції. Ухвала суду касаційної інстанції по вказаній справі не містить даних, яку саме норму процесуального закону порушив суд апеляційної інстанції. Також в ухвалі не зазначено, що про факт смерті позивача Гаркуши І.М. було повідомлено апеляційному суду. Крім того, скасування ухвали апеляційного суду по справі про розірвання шлюбу Гаркуши І.М. і Зінченко О.І. є спірним з огляду на ст. 310 ЦПК України.

Відповідно до ч.1 ст. 310 ЦПК України рішення суду підлягає скасуванню в апеляційному порядку із закриттям провадження у справі або залишенням заяви без розгляду з підстав, визначених ст. 205 і 207 ЦПК України.

Відповідно до ч.2 ст. 310 ЦПК України якщо судом першої інстанції ухвалено законне і обґрунтоване рішення, смерть фізичної особи чи припинення юридичної особи – сторони у спірних правовідносинах після ухвалення рішення, що не допускає правонаступництва, не може бути підставою для застосування вимог ч. 1 цієї статті.

Розірвання шлюбу не допускає правонаступництва сторони. Як убачається з ухвали суду касаційної інстанції, задовольняючи позов Гаркуши І.М. про розірвання шлюбу, суд першої інстанції виходив із того, що сторони припинили підтримувати подружні стосунки, протягом останніх трьох років вони проживають окремо, не ведуть спільного господарства, наданий судом строк для припинення позитивних результатів не дав.

Причиною скасувань ухвал суду апеляційної інстанції були невиправлені відповідно до вимог процесуального закону помилки судів першої інстанції. Наслідками розгляду таких справ було скасування помилкових судових рішень першої та апеляційної інстанції з направленням справи на новий розгляд суду першої інстанції.

Так, рішенням Дніпровського районного суду від 24 липня 2013 р. частково задоволений позов Демчишина Д.Д. до Кузнецова В.І. про стягнення заборгованості за договором позики. В цій же справі ухвалою Дніпровського районного суду міста Києва від 24 липня 2013 р. на підставі ст. 207 ЦПК України залишений без розгляду зустрічний позов Кузнецова В.І. до ПМП «Діол», Демчишина Д.Д. про визнання нікчемним правочину. Ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 16 жовтня 2013 р. апеляційна скарга Кузнецова В.І. та рішення Дніпровського районного суду від 24 липня 2013 р. та ухвала цього ж суду від 24 липня 2013 р. залишена без задоволення.

Ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах ВССУ від 05 березня 2014 р. рішення Дніпровського районного суду від 24 липня 2013 р. та ухвала Апеляційного суду міста Києва від 16 жовтня 2013 р. в частині вирішення позову Демчишина Д.Д. до Кузнецова В.І. про стягнення заборгованості за договором позики залишено без змін. Проте скасована ухвала Дніпровського районного суду від 24 липня 2013 р. та ухвала Апеляційного суду міста Києва від 16 жовтня 2013 р. (головуючий суддя-доповідач Мазурик О.Ф.) про залишення без розгляду зустрічного позову Кузнецова В.І. до ПМП «Діол». Демчишина Д.Д. про визнання нікчемним правочину, а справу передано для продовження розгляду до суду першої інстанції. Підставою для скасування в касаційному порядку судових рішень першої та апеляційної інстанції є відсутність в матеріалах справи відомостей про вручення Кузнецову В.І. судової повістки про виклик до суду першої інстанції. Порушення судом першої інстанції норм ст. 76, 169, 207 ЦПК України було залишено поза увагою суду апеляційної інстанції при розгляді апеляційної скарги Кузнецова В.І. на ухвалу Дніпровського районного суду від 24 липня 2013 р.

Ухвалою Шевченківського районного суду від 13 червня 2013 р., залишеною без змін ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 16 жовтня 2013 р. (головуючий суддя Побірченко Т.І.), відмовлено у відкритті провадження у справі про встановлення факту належності правовстановлюючого документа і встановлення факту родинних відносин за заявою Дев'ятко Г.О., зацікавлена особа Державний нотаріус третьої Київської державної нотаріальної контори Марущак С.В. За висновком суду першої інстанції, з яким погодився й суд апеляційної інстанції, вимоги Дев'ятко Г.О. підлягають розгляду в порядку позовного провадження, оскільки існує спір про право.

Ухвала Шевченківського районного суду від 13 червня 2013 р. та ухвала Апеляційного суду міста Києва від 16 жовтня 2013 р. скасовані 12 лютого 2014 р. в касаційному порядку. Скасування судових рішень обґрунтовано тим, що суди не врахували, що Дев'ятко Г.О. звернувся із заявою про встановлення факту родинних відносин, а саме: в правовстановлюючих документах була допущена орфографічна помилка в прізвищі та імені покійної матері. Іншого порядку встановити допущену орфографічну помилку законодавством не передбачено (ч. 2 ст. 256 ЦПК України).

З підстав порушень норми ч. 3 ст. 61 ЦПК України ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах ВССУ від 19 березня 2014 р. було скасова-

не заочне рішення Шевченківського районного суду та ухвала Апеляційного суду міста Києва від 17 грудня 2013 р. в справі за позовом ПАТ «БМ Банк» до Петраш І.Ю., Петраш І.Ю., Піддубної О.О., Піддубної О.О. про солідарне стягнення заборгованості за кредитним договором.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та ухвалу суду апеляційної інстанції, направляючи справу на новий розгляд до суду першої інстанції, суд касаційної інстанції визнав передчасними висновок суду про наявність підстав для стягнення заборгованості за кредитним договором з поручителів.

Процесуальні порушення були підставою для скасування рішення Апеляційного суду міста Києва з направленням справи на новий розгляд суду першої інстанції.

Так, рішенням Голосіївського районного суду від 21 грудня 2010 р. відмовлено у задоволенні позову Марченко С.О., яка діє в своїх інтересах та інтересах малолітньої Марченко С.Є., до Олексієнко О.Є., третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, - служба у справах дітей Голосіївської районної держадміністрації, про визнання особи такою, що втратила право користування жилим приміщенням. Також задоволений зустрічний позов Олексієнко О.Є. до Марченко С.О., яка діє в своїх інтересах та інтересах малолітньої Марченко С.Є., треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору: відділ у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб Голосіївського РУ ГУ МВС України в місті Києві, служба у справах дітей Голосіївської районної держадміністрації, про визнання права користування жилим приміщенням, вселення, визнання осіб такими, що не набули права користування жилим приміщенням, виселення.

Рішенням Апеляційного суду міста Києва від 05 жовтня 2011 р. у вказаній справі в частині задоволення зустрічного позову Марченко С.О. та в частині відмови у задоволенні зустрічних позовних вимог про виселення Марченко С.О. рішення Голосіївського районного суду від 21 грудня 2010 р. скасовано та ухвалено нове рішення (головуючий суддя – Головачов Я.В.).

Ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах ВСС України від 02 жовтня 2013 р. рішення Голосіївського районного суду від 21 грудня 2010 р. та рішення Апеляційного суду міста Києва від 05 жовтня 2011 р. скасовані, а справу направлено на новий розгляд суду першої інстанції.

Підставою для скасування судових рішень є незалучення до участі в справі як третьої особи без самостійних вимог щодо предмета спору органу опіки та піклування Голосіївської районної держадміністрації. За висновком суду касаційної інстанції, незалучення органу опіки та піклування за ініціативою суду першої інстанції чи за ініціативою позивачів за первісним та зустрічним позовом, є помилкою, яку на порушення процесуального права не звернув уваги апеляційний суд.

Рішенням Оболонського районного суду від 25 липня 2013 р. частково задоволений позов Маліновського В.В. до ЖЕК № 504 у місті Києві, КП «Житлосервіс «Приозерне» Оболонського району про відшкодування майнової

та моральної шкоди, завданої внаслідок залиття. Задовольняючи позовні вимоги Маліновського В.В., суд першої інстанції виходив з того, що завдання шкоди сталося з вини КП «Житлосервіс «Приозерне» Оболонського району, на балансі якого перебуває будинок.

Рішенням Апеляційного суду міста Києва від 27 листопада 2013 р. рішення Оболонського районного суду від 25 липня 2013 р. скасоване та ухвалено нове про відмову у задоволенні позову Маліновського В.В. (головуючий суддя Прокопчук Н.О.) При цьому суд апеляційної інстанції виходив з того, що позивачем не доведено обставини, на які він посилався як на підставу своїх вимог, зокрема, що залиття квартири сталося внаслідок неналежного виконання відповідачами своїх обов'язків по утриманню і експлуатації будинку.

Ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах ВССУ від 28 травня 2014 р. рішення Оболонського районного суду від 25 липня 2013 р. та рішення Апеляційного суду міста Києва від 25 липня 2013 р. скасовані, а справа за позовом Маліновського В.В. направлена на новий розгляд суду першої інстанції. Підставою для скасування судових рішень визначені норми ст. 40, 214, 215 ЦПК України та ст. 1166 ЦК України. Як зазначив суд касаційної інстанції, з огляду на передбачену цивільним законодавством в деліктних зобов'язаннях презумпцію вини, а також визначені цивільним процесуальним законодавством принципи змагальності й диспозитивності процесу, суд першої інстанції не сприяв всебічному і повному з'ясуванню обставин справи, не роз'яснив позивачу його права на залучення до участі у справі власника квартири, яка розташована поверхом вище. Суд апеляційної інстанції при розгляді даної справи без позбавлений можливості залучати до участі в справі відповідачів.

Цікавим прикладом скасування судових рішень через розгляд справи без залучення іншої особи як співвідповідача або заміни неналежного відповідача є справа за позовом Вітюка А.В. до Комісарова В.В. про визнання попереднього договору купівлі-продажу дійсним, визнання права власності на житловий будинок та земельну ділянку. По даній справі заочним рішенням Солом'янського районного суду від 10 січня 2013 р. визнано дійсним попередній договір купівлі-продажу житлового будинку та земельної ділянки від 31 грудня 2011 р. Здійснено взаємозалік грошових зобов'язань в частині зменшення суми боргу Комісарова В.В. перед Вітюком А.В., які зараховано у загальну вартість житлового будинку та земельної ділянки. Визнано за Вітюком А.В. право власності на житловий будинок, а саме домоволодіння, право власності на земельну ділянку. Стягнуто з Комісарова В.В. на користь Вітюка А.В. штрафні санкції у відповідному розмірі та вирішено питання розподілу судових витрат. Рішення суду першої інстанції було скасовано Апеляційним судом міста Києва 11 грудня 2013 р. з ухваленням нового рішення про відмову в задоволенні позовних вимог Вітюка А.В. (головуючий суддя Шахова О.В.). Скасовуючи рішення суду першої інстанції в частині задоволення позовних вимог про визнання права власності за позивачем на житловий будинок та земельну ділянку, Апеляційний суд виходив з того, що житловий будинок та земельна ділянка на підставі договорів

купівлі-продажу від 16 травня 2012 р. і від 09 червня 2012 р. були відчужені відповідачем іншій особі – Тусменко Є.Д. Суд касаційної інстанції визнав висновок суду правильним, проте скасував рішення у вказаній частині і направив справу на новий розгляд суду першої інстанції з тих підстав, що заміна неналежного відповідача або залучення іншої особи в якості співвідповідача передбачає розгляд справи спочатку на стадії розгляду справи судом першої інстанції, виходячи з того, що на стадії апеляційного розгляду справи правила щодо заміни відповідача або залучення співвідповідача не можуть бути застосовані. Скасовуючи рішення апеляційного суду про відмову в решті позовних вимог Вітюка А.В. та направляючи справу на новий розгляд, суд касаційної інстанції не погодився з висновком суду, що укладений між Вітюком А.В. і Комісаровим В.В. попередній договір є нікчемним, оскільки не був посвідчений нотаріально. Посилаючись на норму ст. 215, 216 ЦК України, касаційний суд зазначив, що позивач фактично ставить питання про виконання договірних умов чи застосування наслідків невиконання зобов'язань за попереднім договором, обґрунтовуючи свої вимоги виконання зобов'язань зі свого боку в частині попередньо сплаченої суми коштів за продаж йому в подальшому спірного майна. За висновком суду касаційної інстанції суди у порушення вимог законодавства не виконали покладеного на них цивільним процесуальним законодавством обов'язку щодо уточнення заявлених Вітюком А.В. позовних вимог. В порушення норм ст. 212–215 ЦПК України суди не встановили характер правовідносин, що склалися між сторонами: повернення авансу чи застосування реституції, та не визначили правові норми, які підлягають застосуванню до цих правовідносин.

Ще одним прикладом скасування касаційним судом судових рішень з підстав незалучення до участі в справі інших осіб є справа за позовом Любась Г.С. до ТОВ «Карє-Альянс» про відшкодування матеріальної та моральної шкоди. Рішенням Дніпровського районного суду міста Києва від 04 жовтня 2013 р. з ТОВ «Карє-Альянс» на користь Любась Г.С. стягнуто майнову та моральну шкоду, завдану пошкодженням належної позивачу квартири внаслідок проведення ремонтних робіт в приміщенні ресторану «Мураками», який знаходиться на першому поверсі будинку та належить відповідачу. Ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 04 грудня 2013 р. рішення суду першої інстанції по даній справі залишено без змін (головуючий суддя Оніщук М.І.). Рішення суду першої інстанції та ухвала суду апеляційної інстанції були скасовані ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах ВССУ від 26 березня 2014 р. з направленням справи на новий розгляд суду першої інстанції. Підставою для скасування судових рішень став висновок суду касаційної інстанції про те, що пошкоджена внаслідок проведення відповідачем ремонтних робіт квартира є об'єктом спільної часткової власності і частка Любась Г.С. становить 3/4. Інші співвласники квартири до справи залучені не були, а право Любась Г.С. на отримання відшкодування вартості відновлювального ремонту квартири співвідноситься з її часткою у праві спільної власності на квартиру.

Ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах ВССУ від 05 березня 2014 р. скасоване рішення Апеляційного суду міста Києва від

24 грудня 2013 р. (головуючий суддя Антоненко Н.О.) та залишено без змін рішення Святошинського районного суду в справі про поділ майна за позовом Наконечної Н.В. до Наконечного В.М., треті особи: Корольов О.М., ПАТ «Райффайзен Банк Аваль». У мотивувальній частині ухвали суду касаційної інстанції зазначено, що суд першої інстанції, встановивши обсяг майна подружжя, яке підлягає поділу, дійшов висновку про підставність й обґрунтованість позовних вимог Наконечної Н.В. Скасовуючи законне й обґрунтоване рішення суду першої інстанції, апеляційний суд вдався до переоцінки доказів, які були досліджені місцевим судом, й, не досліджуючи нових доказів, дійшов помилкового висновку про відмову в задоволенні позову Наконечної Н.В. Проте такий висновок апеляційної інстанції не відповідає встановленим обставинам та наявним у справі доказам.

Аналогічне скасування мало місце у справі за позовом Тимошевської О.В. до Ганжі С.Г., третя особа - АКІБ «УкрСиббанк» про поділ спільного майна та зустрічним позовом Ганжі С.Г. до Тимошевської О.В. про поділ майна подружжя (головуючий суддя в апеляційній інстанції Волошина В.М.). Так, ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах ВССУ від 11 червня 2014 р. по даній справі було скасоване рішення Апеляційного суду міста Києва від 18 лютого 2014 р. про визнання права власності за позивачем і відповідачем в порядку поділу майна подружжя за кожним на 1/2 частину квартири із залишенням в силі рішення Деснянського районного суду від 25 листопада 2013 р., яким визнано право власності на 38/100 частини квартири за Тимошевською О.В., а на 31/50 – частини квартири за Ганжою С.Г.

Таке ж обґрунтування скасування рішення Апеляційного суду міста Києва від 27 листопада 2013 року (головуючий суддя в апеляційній інстанції Кулікова С.В.) із залишенням в силі рішення Печерського районного суду від 15 лютого 2013 р. мало місце й у справі за позовом підприємства з іноземними інвестиціями у формі ТОВ «Телерадіокомпанія «НБМ» до Погорелової А.С., ТОВ «АвтоПолімер», ПАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна», ТОВ «Екокап» про відшкодування шкоди, завданої внаслідок ДТП.

Право суду апеляційної інстанції дати свою оцінку доказам по справі та ухвалити нове рішення прямо передбачено ст. 307, 309 ЦПК України. На жаль, при скасуванні даних рішень суду апеляційної інстанції колегія суддів судової палати у цивільних справах ВССУ залишила поза увагою визначені ст. 335 ЦПК України межі розгляду справи судом касаційної інстанції. А саме, відповідно до ч.1 ст. 335 ЦПК України суд касаційної інстанції не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Відповідно до ЦПК України оцінка доказів, питання достовірності або недостовірності того чи іншого доказу, перевагу одних доказів над іншими, висновок щодо доведеності обставин, які встановлені судом на підставі доказів не віднесені до компетенції суду касаційної інстанції. Такі обмеження містяться

у ст. 335 ЦПК України і визначаються як межі розгляду справи судом касаційної інстанції.

Як свідчать судові рішення, значна частина судових рішень були скасовані судом касаційної інстанції з підстав неналежної оцінки доказів по справі та у зв'язку з неповним, на думку суду касаційної інстанції, з'ясування обставин по справі.

Прикладом скасування з підстав неналежної оцінки доказів, а відтак через порушення норм процесуального права є справа за позовом Матвеева Б.С. до Стадник І.Й., треті особи: приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу Леонтьєв Г.О., Отрок Н.В. про визнання недійсними довіреності, договору купівлі-продажу квартири та вселення. Рішенням Голосіївського районного суду від 25 квітня 2012 р., залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 03 грудня 2013 р., у задоволенні позову Матвеева Б.С. було відмовлено (головуючий у апеляційній інстанції Усик Г.І.). По даній справі судами встановлено, що згідно з довіреністю, посвідченою 25 січня 2011 р. приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу Отрок Н.В., Матвеев Б.С. уповноважував Кондратенко Н.В. бути його представником з усіх питань, пов'язаних з управлінням, розпорядженням та експлуатацією належної йому на праві власності квартири, в тому числі з правом продажу та зняття з реєстраційного обліку. Позивач посилався на те, що 25 січня 2011 р. він не підписував довіреність на ім'я Кондратенко Н.В., посвідченою приватним нотаріусом Отрок Н.В., оскільки перебував у слідчому ізоляторі. Відмовляючи у задоволенні позову, суд першої інстанції виходив з того, що позивач не надав достатніх та переконливих доказів, які б підтверджували його доводи про те, що довіреність на право розпорядження його квартирою Кондратенко Н.В. він не підписував, відмовившись від проведення почеркознавчої експертизи, та що оспорювана ним угода купівлі-продажу була вчинена з порушенням закону за відсутності його волевиявлення. Залишаючи без змін рішення суду першої інстанції, апеляційний суд виходив з того, що волевиявлення позивача на продаж належної йому квартири відповідало його внутрішній волі, він усвідомлював, що продаж квартири було здійснено на оплату адвоката та інших потреб за час його перебування під слідством та під вартою, і своїми діями щодо отримання залишку коштів від продажу квартири схвалив дії Кондратенко Н.В., яка, діючи в його інтересах, на виконання його волі, продала квартиру. Ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах ВССУ від 26 лютого 2014 р. ухвала Апеляційного суду міста Києва від 03 грудня 2013 р. по справі за позовом Матвеева Б.С. скасована з направленням справи на новий розгляд суду апеляційної інстанції. Скасування судового рішення апеляційної інстанції обґрунтовано тим, що апеляційний суд не дав належної правової оцінки висновку судово-почеркознавчої експертизи, згідно з яким підпис у довіреності, виданій від імені Матвеева Б.С. на ім'я Кондратенко Н.В., не належить позивачу, а виконаний іншою особою. Висновок суду апеляційної інстанції про те, що волевиявлення позивача на продаж належної йому квартири відповідало його внутрішній волі, суд касаційної інстанції вважав передчасним.

З підстав порушення судами першої та апеляційної інстанцій норм процесуального права ухвалою колегії суддів судової палати ВССУ від 09 липня 2014 р. були скасовані рішення Шевченківського районного суду від 12 липня 2012 р. та рішення Апеляційного суду міста Києва від 16 квітня 2014 р. у справі за заявою Жураківської В.А. про визнання Голобородько В.О. недієздатною та встановлення опіки. Скасовуючи судові рішення та залишаючи без розгляду заяву Жураківської В.А., суд касаційної інстанції вважав, що судами було допущено порушення норми ч.6 ст.235 ЦПК України. А саме: із заяви Жураківської В.А. про визнання недієздатною Голобородько В.О. убачається, що метою такого звернення було встановлення обставин про недієздатність останньої в момент дарування квартири Голобородько В.О. та її чоловіком на користь Жураківської Н.А. Рішення суду про визнання Голобородько В.О. недієздатною стало підставою для звернення Жураківської В.А. з позовом до Жураківської Н.А. про визнання недійсним договору дарування.

Скасування судових рішень по даній справі судом касаційної інстанції обговорювалося на нараді суддів судової палати з розгляду цивільних справ Апеляційного суду міста Києва. Підстави для скасування судових рішень, на думку суддів апеляційної інстанції, є помилковими. Поза увагою суддів касаційної інстанції в даному випадку залишились роз'яснення, викладені у п. 8 постанови Пленуму Верховного Суду України від 28 березня 1972 року №3 «Про судову практику в справах про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним». За даними роз'ясненнями ВС України одночасно зі спором про право цивільне питання про недієздатність громадянина може вирішуватися судом лише в тому разі, коли спір виник після смерті цього громадянина. Це цілком логічно, оскільки визнання особи недієздатною є гарантією захисту прав і законних інтересів громадян та вирішується окремо від інших вимог у порядку, передбаченому ст. 236-241 ЦПК України. Правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною визначені у ст. 41 ЦК України. Ними є встановлення опіки, вчинення правочинів від імені недієздатної фізичної особи її опікуном та встановлення відповідальності опікуна за завдану недієздатною фізичною особою шкоду.

Впливають на показники якості роботи суддів судової палати з розгляду цивільних справ Апеляційного суду міста Києва і випадки скасування судових рішень у касаційному порядку за скаргами осіб, які не брали участі у розгляді справи в суді першої інстанції, а також у розгляді справи в апеляційному провадженні.

Відповідно до ч.1 ст.292 ЦПК України сторони та інші особи, які беруть участь у справі, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їх права та обов'язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції повністю або частково.

Відповідно до ч.1 ст.324 ЦПК України сторони та інші особи, які беруть участь у справі, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їх права, свободи чи обов'язки, мають право оскаржити у касаційному порядку:

1) рішення суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, рішення і ухвали апеляційного суду, ухвалені за результатами апеляційного розгляду;

2) ухвали суду першої інстанції, вказані у п. 1, 3, 4, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31-33 ч. 1 ст. 293 ЦПК України, якщо вони перешкоджають подальшому провадженню в справі.

Як убачається із судових рішень касаційної інстанції, до касаційного розгляду ВССУ були допущені й розглянуті касаційні скарги осіб, які не брали участі у справі в першій та апеляційній інстанціях. При цьому суд касаційної інстанції виходив з норми ч. 1 ст. 324 ЦПК України – факту попереднього перегляду рішення суду першої інстанції в апеляційному порядку та доводів особи, яка подала касаційну скаргу, що оскаржуваним рішенням суд вирішив питання про їх права, свободи чи обов'язки.

Так, за результатами розгляду касаційної скарги Козак Г.З. ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах ВССУ від 09 квітня 2014 р. були скасовані рішення Святошинського районного суду від 07 червня 2013 р. та ухвалу Апеляційного суду міста Києва від 22 серпня 2013 р. у справі за позовом Козака В.Б. до Козак Л.М., третя особа – ЖЕО № 806 про визнання особи такою, що втратила право користування житловим приміщенням, виселення та зняття з реєстраційного обліку та зустрічним позовом Козак Л.М. до Козака В.Б., третя особа – ЖЕО № 06 про продовження строку тимчасової відсутності, усунення перешкод у користуванні житловим приміщенням та вселення (головуючий в апеляційній інстанції Невідома Т.О.). Як убачається зі змісту ухвали суду касаційної інстанції, з 2009 р. у провадженні Святошинського районного суду перебувала справа за позовом Козака В.Б. до Козак Л.М. про визнання такою, що втратила право користування житловим приміщенням. 04 червня 2009 р. по справі було ухвалено заочне рішення про задоволення позову Козака В.Б. 17 грудня 2012 р. заочне рішення Святошинського районного суду від 04 червня 2009 р. було скасоване, а справу призначено до судового розгляду. В ході розгляду справи Козак Л.М. пред'явила до Козака В.Б. зустрічний позов про продовження строку тимчасової відсутності, усунення перешкод у користуванні житловим приміщенням та вселення. Рішенням Святошинського районного суду від 07 червня 2013 р., залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 22 серпня 2013 р., у задоволенні первісного позову Козака В.Б. відмовлено, зустрічний позов Козак Л.М. задоволено. Судові рішення були оскаржені в касаційному порядку Козак Г.З. У обґрунтуванні касаційної скарги Козак Г.З. посилалася на те, що на момент ухвалення рішення суду першої інстанції вона була власником спірної квартири, яку набула згідно з договором дарування від 22 березня 2013 р., на підтвердження чого до касаційної скарги додала копію витягу з Державного реєстру прав на нерухоме майно про реєстрацію права власності.

За результатами розгляду касаційної скарги Козак Г.З. судові рішення по справі були скасовані, а справу передано на новий розгляд до суду першої

інстанції. В мотивувальній частині ухвали ВСС України зазначено, що, вирішуючи цивільно-правовий спір, суд у порушення норм ст.10, 213-215 ЦПК України, не сприяв всебічності та повноті розгляду справи, не встановив факти, які необхідно було встановлювати для вирішення спору, не перевіряв їх даних, не визначився із характером спірних правовідносин, як наслідок із нормою права, яка підлягає застосуванню до спірних правовідносин та дійшов передчасних висновків. Апеляційний суд в порушення ст. 303, 315 ЦПК України достатньою мірою не перевіряв доводів апеляційної скарги; в ухвалі не зазначив конкретних обставин і фактів, що спростовують такі доводи, і залишив рішення суду першої інстанції без змін.

Виходячи з того, що позивач по справі Козак В.Б. замовчував у суді першої та апеляційної інстанції обставини по справі (приватизацію ним спірної квартири та її відчуження на користь Козак Г.З.), суди першої та апеляційної інстанцій, діючи в межах ст. 10, 11 ЦПК України, були позбавлені можливості правильно вирішити цей спір.

Одним із прикладів неправильного застосування норм матеріального права Апеляційним судом міста Києва, що стало підставою для скасування рішення суду в касаційному порядку, є справа за позовом Брооса Жілля до Дубровського В.М. про стягнення процентів за договором позики (головуючий суддя – Соколова В.В.). В даній справі рішенням Апеляційного суду міста Києва від 02 квітня 2014 р. було відмовлено в задоволенні позову, виходячи з того, що укладеним між сторонами договором позики не встановлений розмір та порядок отримання відсотків. Ухвалою ВССУ від 02 квітня 2014 р. вказане рішення апеляційного суду було скасовано із залишенням в силі рішення суду першої інстанції. За висновком суду касаційної інстанції судом апеляційної інстанції було неправильно застосовано норму ч. 1 ст. 1048 ЦК України. Відсутність у договорі позики умови, яка б надавала право позикодавцю на одержання від позичальника відсотків від суми позики, не позбавляє позикодавця права на їх отримання.

У справі за позовом Данильцова О.Г. до ТОВ «Екобуд», ПАТ «АКБ «Київ», приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу Латанюк І.А. про визнання частково недійсним іпотечного договору 18 вересня 2007 р. судом апеляційної інстанції було неправильно застосовано норму ст. 5 Закону України «Про іпотеку» (головуючий суддя – Рубан С.М., рішення Апеляційного суду міста Києва від 12 вересня 2013 р.). Відмовляючи в задоволенні позову, апеляційний суд не звернув уваги на те, що відповідно до Закону України «Про іпотеку» в редакції, яка була чинною на час укладення іпотечного договору, майнові права на квартиру не могли бути предметом іпотеки, у зв'язку з чим ухвалою ВССУ від 15 січня 2014 р. вказане рішення було скасоване.

Ухвалою ВССУ від 09 квітня 2014 р. скасовано рішення Апеляційного суду міста Києва від 23 червня 2011 р., а справу за позовом ПАТ «УкрСиббанк» до Гончаренка В.Д., третя особа: Гончаренко С.В., про звернення стягнення на предмет іпотеки передано на новий розгляд суду першої інстанції (головуючий

суддя – Чобіток А.О.). Підставою для скасування рішення Апеляційного суду стало неправильне застосування судом норм ст. 35 Закону України «Про іпотеку». В даній справі апеляційний суд дійшов передчасного висновку про те, що ПАТ «УкрСиббанк» не має права на звернення стягнення на предмет іпотеки, оскільки ним не було дотримано процедури повідомлення позичальника та іпотекодавця про порушення зобов'язання. Не враховано, що відповідно до ч. 1 вказаної статті ненадіслання іпотекодавцю та боржнику, якщо він є відмінним від іпотекодавця, письмової вимоги про усунення порушення зобов'язання не є перешкодою для реалізації права іпотекодержателя звернутися у будь-який час за захистом своїх порушених прав до суду (на відміну від інших способів звернення стягнення (ч.3 ст. 33 цього Закону).

У справі за позовом Козіної Г.В. до Козіна М.В., третя особа: Головне управління юстиції у місті Києві, про визнання права власності на спадкове майно (головуючий суддя – Чобіток А.О.) ухвалою ВССУ скасовано рішення Апеляційного суду міста Києва від 06 лютого 2014 р., яким було визнано за позивачем право власності на частину квартири в порядку спадкування. Скасовуючи рішення суду апеляційної інстанції, ВССУ звернув увагу на те, що суд не з'ясував, чи є відмова нотаріуса у видачі свідоцтва про право на спадщину. За змістом ст. 1296-1299 ЦК України питання про право на спадкове майно вирішується судом у разі невизнання такого права чи відмови нотаріуса у видачі свідоцтва про право на спадщину. Свідоцтво про право на спадщину видається за письмовою заявою спадкоємців, які прийняли спадщину в порядку, установленому цивільним законодавством. За наявності умов для одержання в нотаріальній конторі свідоцтва про право на спадщину вимоги про визнання права на спадщину судовому розгляду не підлягають. Така правова позиція була висловлена Верховним Судом України в п. 23 постанови Пленуму № 7 від 30 травня 2008 року «Про судову практику у справах про спадкування».

Причиною скасування судових рішень суду апеляційної інстанції також були помилки судів першої інстанції, які не були виправлені апеляційним судом.

У справі за позовом Дробота О.І. до Флентея М.О. про відшкодування боргу за використання приватного гаража (головуючий суддя – Котула Л.Г., ухвала Апеляційного суду м. Києва від 03 вересня 2013 р.), вирішуючи питання про відшкодування моральної шкоди, суд першої інстанції безпідставно застосував норму ст. 1167 ЦК України, якою встановлена позадоговірна (деліктна) відповідальність за завдану моральну шкоду. Касаційний суд звернув увагу на те, що між сторонами виникли договірні правовідносини, які врегульовані главою 67 розділу III ЦК України. Вказані помилки не були виправлені судом апеляційної інстанції, що стало підставою для скасування рішення суду першої інстанції та відповідної ухвали апеляційного суду (рішення ВССУ від 15 січня 2014 р.).

Ухвалою Апеляційного суду міста Києва було залишено без змін рішення суду першої інстанції про відмову в задоволенні позову Кононенка О.І. до Шмарова Є.Ю. про стягнення заборгованості за договором позики (головуючий

суддя – Волошина В.М.). Відмовляючи в задоволенні позову, суд першої інстанції виходив з того, що у тексті розписки відсутні вказівки про отримання відповідачем грошової суми та відсутнє зобов'язання відповідача особисто повернути гроші. За висновком суду розписка не може бути документом, який посвідчує наявність договору позики між сторонами, оскільки відповідачем категорично заперечувався факт отримання у борг грошової суми і як наслідок існування між сторонами грошових зобов'язань. Також позивачем не доведено обставин, які б свідчили про отримання відповідачем грошової суми та наявність боргових зобов'язань. Переглядаючи справу, апеляційний суд не звернув уваги на те, що письмова форма договору позики внаслідок його реального характеру є доказом не лише факту укладення договору, а й факту передачі грошової суми позичальнику. Рішення суду про те, що гроші не були одержані позичальником від позикодавця, не може ґрунтуватися на свідченнях та допустив порушення норм ст. 1046, 1047, 1051 ЦК України, у зв'язку з чим рішення суду першої інстанції та ухвала апеляційного суду були скасовані, а справа була передана на новий розгляд до суду першої інстанції.

Декілька судових рішень було скасовано судом касаційної інстанції з підстав неправильного застосування ч. 4 ст. 559 ЦК України, якою визначено, що порука припиняється після закінчення строку, встановленого в договорі поруки, а у разі, якщо такий строк не встановлено, порука припиняється, якщо кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить вимоги до поручителя.

Так, відмовляючи у задоволенні позову Бартошика І.П. до ЗАТ «Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк», ТОВ «Кредитні Ініціативи», третя особа: Дудка Ю.Ю. про визнання договору поруки припиненим, суд першої інстанції виходив з того, що строк виконання основного зобов'язання не настав, оскільки кредит було надано на строк до 11 березня 2027 р. З висновком суду першої інстанції погодився й апеляційний суд (головуючий суддя – Соколова В.В., ухвала Апеляційного суду міста Києва від 28 травня 2014 року). Скасовуючи судові рішення по даній справі, суд касаційної інстанції зазначив, що суди не врахували роз'яснень постанови Пленуму ВСС України від 30 березня 2012 р. №5 «Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин». Згідно з роз'ясненнями строк пред'явлення кредитором вимоги до поручителя про повернення отриманих у кредит коштів має обчислюватися з моменту настання строку погашення зобов'язання згідно з такими умовами, тобто з моменту настання строку виконання зобов'язання у повному обсязі або у зв'язку із застосуванням права на повернення кредиту достроково. В даній справі банк реалізував своє право на повернення кредиту достроково шляхом направлення відповідної вимоги боржнику та поручителю 31 січня 2011 р.

Аналогічні порушення були допущені в справі за позовом ПАТ «Укргазбанк» до Кононович І.О., Ільницької О.С., третя особа: ЗАТ «Добробут», про стягнення заборгованості за кредитним договором (головуючий суддя –

Немировська О.В., ухвала Апеляційного суду міста Києва від 23 січня 2014 р.), в справі за позовом ПАТ «БТА Банк» до Козловської Л.Г., Кущенко Н.О. про стягнення заборгованості за кредитним договором; за зустрічним позовом Кущенко Н.О. до ПАТ «БТА Банк», Козловської Л.Г. про визнання договору поруки та зобов'язання за договором припиненими (головуючий суддя – Соколова В.В., ухвала Апеляційного суду міста Києва від 27 серпня 2013 р.).

Ще одним прикладом неправильного застосування норм матеріального права є справа за позовом Ситника В.І. до Ситник Т.Ф., Трапезнікова В.М. про визнання недійсним договору з надання послуг щодо купівлі-продажу транспортного засобу з видачею довідки-рахунку та зустрічним позовом Трапезнікова В.М. до Ситника В.І., третя особа: Ситник Т.Ф., про визнання добросовісним набувачем. Рішенням Деснянського районного суду від 12 вересня 2013 р. відмовлено в задоволенні позову Ситника В.І. та зустрічного позову Трапезнікова В.М. Рішенням Апеляційного суду міста Києва від 05 листопада 2013 р. рішення Деснянського районного суду від 12 вересня 2013 р. у частині відмови у задоволенні первісного позову Ситника В.І. відмовлено та ухвалено нове рішення. Позов Ситника В.І. задоволено частково. Визнано недійсним договір з надання послуг щодо купівлі-продажу транспортного засобу з видачею довідки-рахунку, який укладено між Ситник Т.Ф. та Трапезніковим В.М., зобов'язано Трапезнікова В.М. повернути Ситник Т.Ф. автомобіль, а Ситник Т.Ф. повернути Трапезнікову В.М. відповідну суму, в іншій частині вимог відмовлено (головуючий суддя – Котула Л.Г.).

Ухвалою ВССУ від 26 березня 2014 р. рішення апеляційного суду в частині вирішення позовних вимог про застосування наслідків недійсності правочину скасовано, а справу в цій частині направлено на новий розгляд до суду апеляційної інстанції. Суд касаційної інстанції зазначив, що апеляційний суд неправильно застосував норму ст. 216 ЦК України та не врахував, що Ситник В.І. не є стороною оспорюваного правочину, а тому може лише вимагати визнання недійсним договору без застосування реституції до сторін правочину.

Через неправильне застосування положень ст. 216 ЦК України було скасовано й ухвалу Апеляційного суду міста Києва від 04 березня 2014 р., якою було залишено без змін рішення Голосіївського районного суду від 19 липня 2013 р. у справі за позовом заступника прокурора міста Києва до Київської міської ради, Ромашка Д.Ю., Швидченка А.М. про визнання незаконним рішення, визнання недійсним державних актів на право власності на земельну ділянку, договору купівлі-продажу, відновлення становища, яке існувало до порушення (головуючий суддя – Рейнарт І.М.).

Відповідно до роз'яснень постанови Пленуму Верховного Суду України від 18 грудня 2009 р. №14 «Про судові рішення в цивільній справі» у мотивувальній частині рішення слід наводити дані про встановлені судом обставини, що мають значення для справи, їх юридичну оцінку та визначені відповідно до них правовідносини. Суд повинен встановити, чи були порушені, не визнані або оспорені права, свободи чи інтереси осіб. Встановивши, що строк звернення з

позовом пропущено без поважної причини, суд у рішенні зазначає про відмову в позові з цих підстав, якщо про застосування позовної давності заявлено стороною в спорі, зробленою до ухвалення ним рішення, крім випадків, коли позов не доведено, що є самостійною підставою для цього.

З підстав пропуску позивачем строку позовної давності та з підстав необґрунтованості позову був залишений рішенням Шевченківського районного суду від 24 жовтня 2013 р. без задоволення позов Середи Л.І. до Середи В.Г., Середи О.Г., третя особа: приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу Старостіна Н.С., про визнання права власності на S частину квартири, визнання частково недійсним реєстраційного посвідчення, визнання недійсним договору дарування. Рішення суду першої інстанції було залишено без змін ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 04 березня 2014 р. (головуючий суддя – Слободянюк С.В.). Вказані судові рішення були скасовані ВССУ, оскільки наведені в них підстави для відмови у позові є взаємовиключними. Крім того, вирішуючи питання перебігу строків позовної давності за вимогами про поділ спільного майна подружжя, судами не враховано, що припинення шлюбу саме по собі не є свідченням порушення права власності когось із подружжя. При вирішенні питання поділу спільного майна подружжя слід виходити з часу, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення свого майнового права.

З підстав неправильного застосування норм матеріального права були скасовані рішення Солом'янського районного суду від 23 липня 2010 р. та ухвала Апеляційного суду міста Києва від 20 жовтня 2010 р. у справі за позовом Білого О.В. до ВАТ «КБ «Надра» про визнання несправедливою умову кредитного договору та визнання недійсним п. 2.6 кредитного договору (головуючий суддя апеляційної інстанції – Гончар В.П.). По даній справі апеляційний суд погодився з висновками суду першої інстанції про наявність підстав для визнання несправедливою умови кредитного договору, якою передбачено, що у випадку погашення основного боргу за кредитом з порушенням строку платежу позичальник зобов'язаний виплатити банку пеню у розмірі 1% від несвоєчасно сплаченої суми за кожен день прострочення у валюті кредиту, наданого за цим договором. Суд першої інстанції виходив з того, що встановлений умовами договору розмір пені перевищує подвійну облікову ставку НБУ, що є порушенням ст. 3 Закону України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань» та є несправедливим згідно з п. 5 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про захист прав споживачів». Скасовуючи рішення суду першої інстанції та ухвалу апеляційного суду, ВССУ виходив з того, що Закон України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань» поширює свою дію лише на суб'єктів господарювання та не може бути застосований до спірних правовідносин. Норма п. 5 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про захист прав споживачів» не діяла на час укладення оспорюваного кредитного договору, оскільки була виключена на підставі Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про захист прав споживачів» від 10 січня 2002 р.

Прикладом неправильного застосування судами норм матеріального права є також справа за позовом Курзіна О.С. до Курзіної Н.Є., Буйка А.В., третя особа – Хардаєв О.В., про визнання частково недійсним договору купівлі-продажу, переведення прав та обов'язків покупців, визнання права власності на частину автомобіля, зобов'язання повернути автомобіль (головуючий суддя апеляційної інстанції – Шкоріна О.І.). Вказана справа розглядалася судами неодноразово. Під час розгляду справи судами встановлено, що Курзін О.С. та Курзіна Н.Є. перебували у шлюбі з 06 жовтня 1998 р. по 11 грудня 2009 р. За час шлюбу ними було придбано автомобіль. Рішенням Солом'янського районного суду від 14 грудня 2011 р. в порядку поділу спільного майна подружжя визнано за кожним із них по 1/2 частині автомобіля. 24 грудня 2011 р. Курзіна Н.Є. продала спірний автомобіль. Рішенням Солом'янського районного суду від 20 листопада 2013 р., залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 15 січня 2014 р., в задоволенні позову Курзіна О.С. було відмовлено. За висновком суду першої інстанції права особи, яка вважає себе власником майна, не підлягають захисту шляхом задоволення позову про визнання недійсною угоди, стороною в якій особа не була, незалежно від того, чи відповідає спірна угода вимогам закону, захист прав такої особи можливий шляхом пред'явлення індивідуального позову, якщо є підстави, передбачені ч. 1 ст. 388 ЦК України.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та ухвалу Апеляційного суду міста Києва, суд касаційної інстанції зазначив, що після вирішення питання про поділ спільного майна подружжя, автомобіль належить сторонам на праві спільної часткової власності. За законодавством розпорядження майном при спільній частковій власності проводиться за згодою всіх співвласників, а за відсутності згоди – вирішується судом. Суд касаційної інстанції визнав помилковим висновок судів, що позивачем невірно обрано спосіб судового захисту, оскільки останній на підставі ст. 203, 215 ЦК України вправі заявляти вимогу про визнання договору купівлі-продажу недійсним, якщо продано його частку в спільному майні. Суди не врахували вимоги ст. 362 ЦК України та не з'ясували питання чи були забезпечені права співвласника у спільній частковій власності Курзіна О.С. на переважне право купівлі частки співвласника Курзіної Н.Є.

У переважній більшості випадків скасування рішень та ухвал Апеляційного суду міста Києва пов'язане з неправильним застосуванням норм матеріального права, неправильним їх тлумаченням та неврахуванням правових позицій та роз'яснень, викладених у інформаційних листах та постановках Пленуму Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Водночас значна кількість скасувань викликана зміною практики застосування тих чи інших правових норм та правових позицій, висловлених судами вищого рівня.

Так, у зв'язку зі зміною правової позиції, викладеної в п. 31 постанови Пленуму ВССУ №5 від 30 березня 2012 р. «Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідно-

син» на підставі Постанови Пленуму ВССУ №7 від 07 лютого 2014 р. щодо застосування п. 7 ч. 11 ст. 11 Закону України «Про захист прав споживачів» було скасоване заочне рішення Подільського районного суду від 11 листопада 2013 р. та ухвала Апеляційного суду міста Києва від 29 січня 2014 р. у справі за позовом ПАТ КБ «ПриватБанк» до Смішного А.В. про стягнення заборгованості (головуючий суддя – Заришняк Г.М.), заочне рішення Деснянського районного суду від 06 листопада 2013 р. та ухвала Апеляційного суду міста Києва від 21 січня 2014 у справі за позовом ПАТ КБ «ПриватБанк» до Ямненка В.М. про стягнення суми заборгованості за кредитним договором (головуючий суддя – Котула Л.Г.), рішення Солом'янського районного суду від 18 листопада 2013 р. та ухвала Апеляційного суду міста Києва від 22 січня 2014 р. в справі за позовом ТОВ «ОТП Факторинг Україна» до Федотенкова Д.В. про стягнення заборгованості за кредитним договором (головуючий суддя – Заришняк Г.М.).

У зв'язку зі зміною практики застосування положень ч. 1 ст. 258 ЦК України (нарахування пені за період, який перевищує один рік) було скасовано ухвалу Апеляційного суду міста Києва від 19 листопада 2013 р., якою залишено без змін рішення Шевченківського районного суду від 06 серпня 2013 р. (головуючий суддя – Котула Л.Г.), а також рішення Апеляційного суду міста Києва від 26 листопада 2013 р. (головуючий суддя – Котула Л.Г.).

Під час аналізу були також виявлені випадки неоднакового застосування судом касаційної інстанції норм матеріального права у подібних правовідносинах, а також випадки, коли висновки суду касаційної інстанції не відповідали висловленим ним рекомендаціям, а також правовим позиціям Верховного Суду України.

Так, у справі за позовом ПАТ КБ «ПриватБанк» до Окопова С.Е., третя особа – Деснянське РУ ГУ МВС України міста Києва, про звернення стягнення на предмет іпотеки та зустрічним позовом Окопова С.Е. до ПАТ КБ «ПриватБанк» про розірвання кредитного договору та договору іпотеки (головуючий суддя – Слюсар Т.А.) рішенням Апеляційного суду міста Києва від 12 листопада 2013 р. було скасовано рішення Деснянського районного суду від 22 серпня 2013 р. в частині виселення без надання іншого жилого приміщення. Суд апеляційної інстанції в цій частині ухвалив нове рішення про відмову в позові, посилаючись на те, що банком не було надано доказів вручення відповідачу письмової вимоги про звільнення житла відповідно до ч. 1, 2 ст. 40 Закону України «Про іпотеку», а тому такі вимоги є передчасними. Скасовуючи вказане рішення, ВССУ зазначив, що виконання вимог вказаної норми Закону щодо направлення письмової вимоги добровільно звільнити житловий будинок чи житлове приміщення протягом одного місяця з дня отримання цієї вимоги стосується лише позасудового врегулювання звернення стягнення на предмет іпотеки та не стосується виселення мешканців на підставі рішення суду про звернення стягнення на предмет іпотеки з одночасним виселенням мешканців.

З аналогічних підстав ВССУ було скасовано і ухвалу Апеляційного суду міста Києва від 11 грудня 2013 р., якою було залишено без змін рішення

Дарницького районного суду від 07 червня 2013 р. у справі за позовом ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» до Обливального О.О., Крупської В.Д., треті особи: КП «Київське бюро технічної інвентаризації та реєстрації прав власності на об'єкти нерухомого майна», приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу Степаненко В.Д., Дарницький районний відділ Головного управління державної міграційної служби в місті Києві, про звернення стягнення на предмет іпотеки та виселення (головуючий суддя – Музичко С.Г.).

Разом з тим, відповідно до роз'яснень, викладених в п. 43 постанови Пленуму ВССУ №5 від 30 березня 2012 р. «Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин», примусове виселення здійснюється на підставі рішення суду тільки за певних умов: якщо мешканці добровільно не звільнили житловий будинок чи житлове приміщення, на яке звернуто стягнення як на предмет іпотеки, протягом одного місяця з дня отримання письмової вимоги іпотекодержателя або нового власника або в інший погоджений сторонами строк.

У справі за позовом ПАТ «Укрсоцбанк» до Лобкова Д.А. про звернення стягнення на предмет іпотеки рішенням Апеляційного суду міста Києва від 24 жовтня 2013 р. було відмовлено в задоволенні позову про звернення стягнення на предмет іпотеки, виходячи з того, що позивачем обрано невірний спосіб судового захисту. За висновком апеляційного суду вимога про передачу іпотекодержателю права власності на предмет іпотеки в рахунок виконання забезпечених іпотекою зобов'язань в порядку ст. 37 Закону України «Про іпотеку» є способом позасудового врегулювання питання про звернення стягнення на предмет іпотеки (головуючий суддя – Невідома Т.О.). Ухвалою ВССУ від 19 березня 2014 р. вказане рішення було скасовано, виходячи з того, що можливість звернення стягнення на предмет іпотеки в такий спосіб і набуття іпотекодержателем права власності на нього за рішенням суду не виключається. Закон України «Про іпотеку» передбачає можливість задоволення вимог іпотекодержателя шляхом набуття права власності на предмет іпотеки, яке ототожнюється зі способом звернення стягнення, якщо воно передбачено договором. У разі встановлення такого способу звернення стягнення на предмет іпотеки за умовами договору іпотекодержатель на підставі ч. 2 ст. 16 ЦК України має право вимагати застосування його судом.

Вказані висновки ВССУ відповідають позиції, висловленій в п. 39 постанови Пленуму ВССУ №5 від 30 березня 2012 р. «Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин».

У справі за позовом Клименка Д.Б. до Хіхловської Ж.М. про звернення стягнення на предмет іпотеки шляхом визнання права власності на квартиру ухвалою ВССУ від 25 червня 2014 р. було скасовано рішення Апеляційного суду міста Києва від 04 лютого 2014 р. (головуючий суддя – Котула Л.Г.), яким було звернуто стягнення на предмет іпотеки шляхом визнання за позивачем права власності на нього, з тих підстав, що позивачем обрано невірний спосіб захисту

порушеного права, договором іпотеки було передбачено можливість передачі іпотекодержателю права власності на предмет іпотеки в рахунок виконання основного зобов'язання на підставі окремого договору про задоволення вимоги лише в позасудовому порядку врегулювання спору.

Слід відзначити наявність різної практики ВССУ у вирішенні питань щодо надання дозволу одному із батьків на вивезення дитини без згоди іншого за межі України.

Рішенням Апеляційного суду міста Києва від 13 листопада 2013 р. було відмовлено в задоволенні позову Федюшиної Н.Ю. до Євграфова Є.О., третя особа: Служба у справах дітей Печерської районної держадміністрації, про надання дозволу без згоди батька на тимчасове багаторазове вивезення дитини за межі України (головуючий суддя – Кравець В.А.). Ухвалюючи рішення, апеляційний суд виходив з того, що надання дозволу на неодноразовий виїзд дитини за кордон без згоди батька на підставі одного рішення суду є неприпустимим, вимоги позивачки фактично обґрунтовуються прагненням ігнорувати інтереси батька, який проживає окремо від дитини.

Ухвалою від 26 лютого 2014 р. ВССУ скасував вказане рішення апеляційного суду та залишив в силі рішення суду першої інстанції, яким було надано позивачці дозвіл без згоди батька на тимчасове багаторазове вивезення малолітньої дитини Євграфова М.Є., 09 листопада 2003 р. народження, за межі України за наступним графіком: з 01 серпня 2013 року до 31 серпня 2013 р. до Італії, з 18 жовтня 2013 р. до 01 листопада 2013 р. до Об'єднаних Арабських Еміратів; з 10 березня 2014 р. до 01 квітня 2014 року до Нідерландів; з 01 липня 2014 року до 31 липня 2014 року до Чорногорії; з 17 жовтня 2014 р. до 01 листопада 2014 р. до Об'єднаних Арабських Еміратів; з 18 березня 2015 р. до 01 квітня 2015 р. до Чехії; з 01 липня 2015 р. до 31 липня 2015 р. до Греції; з 28 грудня 2015 р. до 17 січня 2016 р.у до Австрії; з 18 березня 2016 р. до 01 квітня 2016 р.у до Об'єднаних Арабських Еміратів; з 01 липня 2016 р. до 31 липня 2016 р. до Мальти; з 15 жовтня 2016 р. до 01 листопада 2016 р. до Сполучених Штатів Америки; з 01 липня 2017 р. до 31 липня 2017 р. до Франції; з 18 жовтня 2017 р. до 01 листопада 2017 р. до Об'єднаних Арабських Еміратів; з 25 грудня 2017 р. до 16 січня 2018 р. до Швейцарії; з 17 березня 2018 р. до 01 квітня 2018 року до Німеччини; з 01 липня 2018 р. до 31 липня 2018 р. до Португалії; з 18 жовтня 2018 р. до 01 листопада 2018 р. до Об'єднаних Арабських Еміратів; з 01 липня 2019 р. до 31 липня 2019 р. до Іспанії; з 18 жовтня 2019 р. до 01 листопада 2019 р. до Об'єднаних Арабських Еміратів. При цьому суд касаційної інстанції зазначив, що висновки апеляційного суду не ґрунтуються на нормах матеріального права, а при визначенні графіку судом першої інстанції дотримані всі норми закону та встановлено конкретні строки та країни для тимчасових виїздів дитини за кордон у супроводі матері.

Водночас в аналогічній справі в ухвалі від 27 лютого 2013 р. ВССУ погодився з висновками суду першої інстанції про відмову в задоволенні позову про надання дозволу на багаторазове вивезення неповнолітньої дитини за межі

України з огляду на те, що багаторазове вивезення дитини за кордон без згоди батька законодавством не передбачено.

Виходячи з аналізу ст. 141 СК України, ч. 3 ст. 313 ЦК України ст. 4 Закону України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України», постанови Кабінету Міністрів України від 27 січня 1995 р. № 57 «Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України», ст. ст. 1, 3 ЦПК України, можна дійти висновку, що задоволення позову одного із батьків на вивезення дитини без згоди іншого за межі України можливе лише у разі доведення позивачем ухилення відповідача від надання такого дозволу, або відмови у його наданні, а також того, що така відмова є необґрунтованою. При цьому такий дозвіл має надаватися іншим із батьків у кожному випадку окремо із зазначенням періоду перебування дитини за кордоном та відповідної країни перебування. Суд має виходити з інтересів дитини, врахувати її стан здоров'я, обстановку в країні, в яку позивач просить надати дозвіл на вивезення, а також інші обставини, що мають значення для справи. Тому надання дозволу на неодноразовий виїзд дитини за кордон без згоди іншого з батьків на підставі одного рішення суду на довготривалий період є неможливим та є порушенням засад рівності прав та обов'язків батьків щодо дитини (ст. 141 СК України).

Відсутність єдиної практики щодо застосування вказаних норм права та відповідних роз'яснень ускладнює розгляд судами справ даної категорії.

У справі за позовом Шкляренка І.В. до Пустовойтова А.В. про стягнення інфляційних втрат, трьох відсотків річних, упущеної вигоди та зустрічним позовом Пустовойтова А.В. до Шкляренка І.В. про стягнення витрат на правову допомогу рішенням Апеляційного суду міста Києва від 22 жовтня 2013 р. (головуючий суддя – Слюсар Т.А.) було стягнуто з Пустовойтова А.В. на користь Шкляренка І.В. суму інфляційної складової та трьох процентів річних. Скасовуючи рішення апеляційного суду, ВССУ зазначив, що норми ч. 2 ст. 625 ЦК України не можуть бути застосовані до правовідносин, що виникають з приводу відшкодування шкоди.

Натомість відповідно до правової позиції ВССУ, викладеної в постанові від 01 жовтня 2014 р. №113цс14, винесеній з приводу неоднозначного застосування судом касаційної інстанції до подібних правовідносин норм ч. 2 ст. 625 ЦК України, відшкодування заподіяної майнової та моральної шкоди є грошовим зобов'язанням. За змістом ч. 2 ст. 625 ЦК України нарахування інфляційних втрат на суму боргу та трьох відсотків річних входять до складу грошового зобов'язання і є особливою мірою відповідальності боржника за прострочення грошового зобов'язання, оскільки виступають способом захисту майнового права та інтересу, який полягає у відшкодуванні матеріальних втрат кредитора від знецінення грошових коштів унаслідок інфляційних процесів та отриманні компенсації (плати) від боржника за користування утримуваними ним грошовими коштами, належними до сплати кредитором.

Певні питання виникли при аналізі причин скасування рішення Апеляційного суду міста Києва від 15 січня 2014 р. у справі за позовом Київської регіональної спілки споживчої кооперації до Чаюна М.В., треті особи: Київська

міська рада, Державна реєстраційна служба Головного управління юстиції у м. Києві, Інспекція державного архітектурно-будівельного контролю у м. Києві, про визнання права власності (головуючий суддя апеляційної інстанції – Головачов Я.В.). В даній справі рішенням Дарницького районного суду від 08 травня 2013 р. за регіональною спілкою споживчої кооперації визнано право власності на відповідний майновий комплекс. Рішенням Апеляційного суду міста Києва від 15 січня 2014 року рішення Дарницького районного суду від 08 травня 2013 р. скасовано, у задоволенні позову відмовлено. Під час розгляду справи судами було встановлено, що 18 грудня 2002 р. Київській регіональній спілці споживчої кооперації було видано свідоцтво про право власності, відповідно до якого вона є власником майнового комплексу. 02 січня 2013 р. між Київською регіональною спілкою споживчої кооперації та Чаюном М.В. укладений договір оренди майна, за умовами якого позивач передав, а Чаюн М.В. прийняв у строкове платне користування (оренду) цілісний майновий комплекс.

Відмовляючи в задоволенні позову Київської регіональної спілки споживчої кооперації, апеляційний суд виходив з того, що між сторонами склалися договірні відносини з оренди нерухомого майна. Пред'являючи вимоги до орендаря про визнання права власності на нерухоме майно, що є об'єктом оренди, позивачем було неправильно обрано спосіб захисту свого права, оскільки у разі невиконання умов договору однією із сторін інша сторона може вимагати його виконання.

Скасовуючи рішення апеляційного суду та залишаючи в силі рішення суду першої інстанції, ВССУ фактично врахував пояснення позивача щодо різниці в площі спірного нерухомого майна та, дослідивши технічні паспорти на спірні будівлі, листи Київської регіональної спілки споживчої кооперації до КП «Київське міське бюро технічної інвентаризації» та Головного управління комунальної власності міста Києва про внесення змін до технічного паспорта та внесення змін до свідоцтва про право власності, висновок експертного дослідження за результатами будівельно-технічного дослідження, дійшов висновку про правильність рішення суду першої інстанції. Суд касаційної інстанції зазначив, що вимоги про визнання права власності є необхідною умовою досягнення позивачем й іншої мети позову – отримання правостановлюючих документів на майно. Визнання права власності судом є передумовою для зобов'язання відповідача повернути майно власнику.

Проте суд касаційної інстанції не зазначив, у чому саме полягає незаконність рішення апеляційного суду та які саме норми матеріального права були неправильно застосовані. По даній справі очевидним є те, що звернення Київської регіональної спілки споживчої кооперації до суду з позовом до орендаря про визнання права власності пов'язане лише з наявною різницею дійсної площі цілісного майнового комплексу та площі, визначеної у правостановлюючих документах на майно позивача.

Виправлення допущених при видачі свідоцтв про право власності на об'єкти нерухомого майна помилок здійснюється у порядку, передбаченому законодавством. Відповідно до ст. 392 ЦК України позов про визнання права власності

підлягає задоволенню лише у разі: 1) якщо це право оспорується або не визнається іншими особами (за умови, що позивач не перебуває з цими особами у зобов'язальних відносинах, оскільки права осіб, які перебувають у зобов'язальних відносинах, повинні захищатися за допомогою відповідних норм інституту зобов'язального права); 2) у разі втрати ним документа, який засвідчує його право власності.

У першому півріччі 2014 р. кожна ухвала (рішення) суду касаційної інстанції, якою скасовувалось або змінювалось рішення (ухвала) Апеляційного суду міста Києва, обговорювалася на оперативних нарадах суддів судової палати з розгляду цивільних справ Апеляційного суду міста Києва з метою недопущення помилок у майбутньому.

Як свідчить проведений аналіз, у багатьох випадках причиною скасування судових рішень Апеляційного суду міста Києва касаційним судом є недосконалість, іноді й суперечність певних норм матеріального та процесуального права й правових позицій, висловлених вищими судами. Певні труднощі виникали при вирішенні спірних правовідносин, по яких ще відсутня стала судова практика.

Водночас слід визнати допущення помилок складами колегій Апеляційного суду міста Києва при перегляді рішень місцевих судів у порядку апеляційного провадження, яких можна було уникнути. Проведений аналіз причин скасування рішень Апеляційного суду міста Києва свідчить про необхідність вжиття заходів щодо покращення роботи судової палати та вироблення єдиної практики правозастосування у подібних правовідносинах.